

УДК 159.9

Мушинська І. – ст. гр. ПС-41

Західноукраїнський національний університет

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ З ОБМЕЖЕННЯМИ В ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Науковий керівник: к.е.н, доц. Оксентюк Б. А.

Mushynska I.

West Ukrainian National University

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF ELDERLY PERSONS WITH DISABILITIES IN LIFE

Supervisor: Oksentyuk B. A.

Ключові слова: старіння, особи похилого віку, інвалід

Keywords: aging, the elderly, the disabled

Похилий вік є неминучим для кожної людини. Старіння, як таке, починається ще на етапі дорослості. Основні ознаки старіння пов'язуються зі змінами в центральній нервовій системі: знижується рухливість збудження і гальмування, послаблюється чутливість і нюх, зменшується гострота зору слух. Змінюється також і психологічне сприйняття дійсності. Літня людина починає боятися змін, стає консервативною, проявляється схильність до моралі. Можливі прояви дратівливості, запальності, агресії або, навпаки, невпевненості, пригніченості, плаксивості, тривожності.

Щоб ефективно вибудовувати роботу з особами похилого віку з обмеженими можливостями, необхідно знати психологічні особливості даної категорії людей. У громадян похилого віку в міру старіння відбувається поступове ослаблення гальмівної і контролюючої функції головного мозку, що призводить до прояву тих рис характеру людини похилого віку, які раніше нею стримувалися. Наприклад, з віком деякі стають зліші та агресивніші, а деякі, навпаки, впадають в сльозливість та смуток. Після 70 років люди похилого віку перестають гнатися за досягненням якихось цілей, вони живуть спокійно, просто проживаючи свої роки. Якщо літня людина має невротичний склад особистості, то зазвичай вона відчуває розчарування в силу того, що невротики просто не вміють радіти життю і успіхам. Для подібного типу особистості характерні вічне невдоволення навколишнім життям і своїми досягненнями. У старості подібні відчуття посилюються.

Для літньої людини характерні гіпертрофоване сприйняття дійсності і своє особливе сприйняття часу. Гіпертрофованість сприйняття дійсності пов'язана з тим, що життя літньої людини не відрізняється подієвим багатством, саме тому кожна подія заповнює всі думки і час літньої людини. Вона починає обдумувати, аналізувати події, іноді роблячи висновки, не пов'язані з реальністю. Як наслідок, у літньої людини виникають надумані проблеми, страхи, тривожність, що не мають під собою підстави.

Стили поведінки осіб похилого віку відрізняються у чоловіків та жінок. Чоловіки стають пасивні в поведінці, що пояснюється тим, що відповідальність за сім'ю йде на другий план, так як вона перекладається на наступні покоління. Чоловіки починають проявляти почуття і емоції, які раніше розглядалися ними як жіночі. Чим старше стає чоловік, тим більше змінюється стиль його поведінки, все більше він починає прагнути

до відходу від реальності і її складності за рахунок застосування прийомів проєкції, спотворення, догляду та ін.

Жінки, навпаки, стають більш агресивними, у них виявляються риси практичності і владності, що обумовлюється тим, що жінка розглядається як хранителька вогнища, і ця функція в неї починає превалювати. З віком жінка пасивніше і менш емоційно реагує на проблеми. Літні люди починають змінювати власні «Я-концепції», що пов'язано з втратою автономії і посиленням залежності від найближчого оточення. Жінки пристосовуються швидше і простіше, ніж чоловіки. У літньому віці люди підходять до тієї межі, за якою вони повинні поступатися владою іншим. Реакція чоловіків на такі події є більш важкою, ніж у жінок.

Своєрідне відчуття часу літньої людини пов'язано з присутністю минулого в його справжньому житті. Для багатьох літніх людей характерна законсервованість, яка веде до накопичення, намагання робити запаси, ощадливості. Літня людина прагне зупинити час, повернути в нього духовні і моральні цінності, той час, коли вона була молодою та здоровою. Саме з цим пов'язана любов осіб літнього віку до спогадів, які повертають їх до емоційних переживань молодості. Геронтологи, що займаються питаннями старіння, стверджують, що такі спогади вселяють бадьорість, виганяють апатію і дуже корисні для людей похилого віку.

Важко переживають процес старіння залежні від інших особистості. Психоемоційний стан інваліда, який має важкі обмеження життєдіяльності, залежить від багатьох чинників. Ступінь обмеження життєдіяльності впливає на формування всієї психіки людини. Однак ступінь цього впливу багато в чому визначає: час втрати здоров'я; ступінь інвалідизації; корекційні впливи; умови розвитку і виховання в сім'ї та близькому оточенні; темперамент, характер, здібності інваліда, спрямованість психіки.

Психологічні особливості інваліда обумовлює взаємодія з близьким оточенням. Зокрема, найбільш небажані особистісні якості формуються при несприятливих сімейних відносинах:

- існування в умовах надмірної турботи і любові веде до формування таких якостей, як егоїзм, споживацтво на противагу працелюбності, самостійності, ініціативності, волі;

- погане, деспотичне ставлення близьких до інваліда викликає пригніченість, приховану або відкриту агресію;

- загальне емоційне відчуження членів сім'ї та близького оточення до інваліда загострює у нього почуття неповноцінності, глибокої тривожності, притуплює потреба в спілкуванні та занижує самооцінку.

Усвідомлення власної інвалідності і того, що надії на краще немає, в деяких випадках викликає справжнє потрясіння: руйнується ідеал, готовий образ, і такий крах приносить тугу, безнадійність, горе. Для нормального духовного розвитку інваліда, який має важкі обмеження життєдіяльності, потрібне задоволення його основних психічних потреб (потреба в самовизначенні, в спілкуванні, зайнятості та ін.).

Таким чином, людині, яка здійснює супровід осіб похилого віку з обмеженими можливостями, обов'язково потрібно враховувати психологічні особливості конкретної особи похилого віку та інваліда, реальні проблеми, з якими він зіштовхується кожний день, стан його здоров'я, соціальні аспекти його існування. Також людина, яка здійснює супровід, завжди повинна звертати увагу на симптоми серйозних захворювань, наявність алкогольної залежності або психологічних травм, знати особливості спілкування з літніми людьми і застосовувати їх на практиці, сприяти зберіганню оптимістичного погляду літньої людини по відношенню до себе та навколишнього світу.